

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

діяльністю, а й формою громадянського опору, хаосу і безкарності, виступаючи моральним компасом у найнелюдськіших умовах сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 року (Женевська конвенція IV 1949 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру (Протокол II) 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text
3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
4. Європейська конвенція з прав людини з поправками, внесеними відповідно до положень Протоколів № 11, 14 та 15 з Протоколами № 1, 4, 6, 7, 12, 13 та 16. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf
5. Міжнародний Суд ООН. URL: <https://www.icj-cij.org>
6. Європейський Суд з прав людини. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

Ключові слова: правозахисна діяльність, збройні конфлікти, права людини, захист прав людини, міжнародне гуманітарне право, міжнародний захист прав людини.

Key words: human rights advocacy, armed conflicts, human rights, human rights protection, international humanitarian law, international human rights protection.

Бехруз Хашматулла Набієвич

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»

АКТУАЛІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ

Проблематика правового захисту біженців залишається одним із найважливіших напрямів сучасної державної політики та міжнародного співробітництва. Зростання політичної нестабільності, воєнні конфлікти, екологічні катастрофи та соціально-економічні потрясіння спричиняють масові міграційні потоки, змушуючи мільйони людей залишати свої домівки. Відповідно до норм міжнародного права, забезпечення прав біженців є прямим обов'язком держав, а їх порушення може призвести до соціальної напруженості, гуманітарних катастроф і посилення міжнародних криз [1]. Сьогодні ці виклики особливо актуальні для України, адже внаслідок повномасштабної агресії значна кількість громадян, були змушені шукати захисту на території держав Європейського Союзу. Це стало найбільшою міграційною кризою в Європі з часів Другої світової війни [2]. В цих умовах особливого значення набуває формування ефективних механізмів правового захисту українських біженців, адаптація національних і європейських правових норм до нових реалій, а також забезпечення належної інтеграції переміщених осіб у приймаючі суспільства.

Аналізуючи питання механізмів правового захисту українських біженців в Європейському Союзі, необхідно наголосити на забезпеченні повного аналітичного звіту про теперішній стан механізмів правового захисту українських біженців в міжнародному праві

та праві Європейського Союзу, а також особливу увагу приділити імплементації міжнародно-правових механізмів у правові системи та правозастосовну практику держав Європейського Союзу та України [3].

Особлива увагу приділяється формуванню щодо вироблення порівняльно-правової моделі статусу українських біженців у країнах Європейського Союзу та особливостей реалізації механізмів тимчасового захисту, яка заснована на новій логіці порівняльного аналізу, що охоплює не лише нормативну базу, а й реальні механізми доступу до захисту, інтеграції та правової визначеності статусу біженців. Сьогодні реалізація економічного та технологічного впливу, адаптація законодавства до стандартів Європейського Союзу створює передумови для розвитку механізмів ефективного захисту прав біженців, зокрема через впровадження інноваційних цифрових рішень, які вже довели свою результативність у країнах Європейського Союзу.

Слід наголосити, що в контексті соціального впливу дослідження механізмів правового захисту українських біженців в Європейському Союзі сприятиме підвищенню рівня правової обізнаності населення, підвищенню рівня довіри громадян до державних органів та міжнародних інституцій, що здійснюють захист прав людини, поєднуючи юридичні, політичні та гуманітарні підходи для забезпечення належного захисту прав мільйонів переміщених осіб у глобальному світі.

Очікуваним ефектом даних дій може бути підвищення рівня правової обізнаності у сфері захисту прав біженців, а також формування довіри до державної політики у сфері захисту прав людини, зокрема, прав біженців, та розширення контактів між органами державної влади, зокрема, міграційними службами, прикордонними органами, міжнародними міжурядовими та неурядовими організаціями при оцінці ризиків та застосуванні механізмів захисту біженців. Незважаючи на існуючі механізми, які передбачають захист прав осіб, що тікають від насильства, війни та переслідувань, реальна ситуація часто виглядає значно складніше.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що механізми правового захисту біженців, знаходяться на перетині політичних, економічних та гуманітарних інтересів, мають бути одним із головних пріоритетів міжнародного співтовариства, зокрема і щодо прав українських біженців в Європейському Союзі. Механізми правового захисту українських біженців у Європейському Союзі в умовах міграційної кризи мають вагомий науковий і практичний потенціал. Його результати можуть бути використані для удосконалення законодавства, підготовки фахівців у сфері міжнародного та європейського права, а також для формування сучасної політики захисту прав біженців, заснованої на принципах гуманізму, верховенства права та міжнародної солідарності. Забезпечення ефективного правового захисту українських біженців є не лише юридичним, але й моральним обов'язком демократичних держав, що прагнуть зберегти стабільність і гуманітарні цінності у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
2. ООН: Україну від початку війни залишити понад 4.4. мільйона людей. *Радіо свобода*. 9 квітня 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukraina-viyna-bizhentsi/31794741.html>

3. Лісна І. С. Імплементція європейських правових норм у законодавство України. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2024. № 48. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/954>

Ключові слова: механізми правового захисту, українські біженці, Європейський Союз, міграційна криза, права людини, захист прав людини, міжнародне гуманітарне право, міжнародний захист прав людини.

Key words: legal protection mechanisms, Ukrainian refugees, European Union, migration crisis, human rights, human rights protection, international humanitarian law, international human rights protection.

Дамірлі Мехман Алишах огли

завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (KİP), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Штучний інтелект (ШІ) став однією з ключових технологій ХХІ століття, трансформуючи всі сфери життя – від економіки і медицини до політики та права. Однак разом із ростом можливостей з'являються й нові загрози: алгоритмічна дискримінація, цифрове нерівенство, порушення приватності. Все частіше рішення, що впливають на долі людей, приймаються не людьми, а ML-системами (скорочено від *machine learning systems*). У цій ситуації захист прав людини стає актуальною темою технологічної епохи. Перетин технологій і гуманітарних цінностей ставить перед суспільством міждисциплінарне завдання: як інтегрувати принципи гідності, свободи і рівності в алгоритмічну логіку машин.

Говорячи про потенціал ШІ для захисту прав людини, слід зазначити, що він відкриває нові можливості. У сфері освіти інтелектуальні платформи адаптуються до індивідуальних потреб учнів, роблячи навчання більш доступним. ШІ також прискорює доступ до медичної допомоги – системи діагностики допомагають виявляти хвороби на ранній стадії. Аналітичні системи дозволяють правозахисним організаціям ефективніше виявляти корупцію, стежити за порушеннями гуманітарного права, прогнозувати наслідки катастроф тощо. При відповідальному використанні ШІ здатен підвищити прозорість управління та ефективність державного сектору.

Проте позитивний потенціал не повинен затемнювати серйозні небезпеки, ризики та загрози. Алгоритми ML-систем, що навчаються на історичних даних, відтворюють і посилюють соціальні упередження. Відомі випадки, коли системи автоматизованого найму дискримінували жінок або меншини через перекошені вибірки. Масове використання технологій розпізнавання облич у мегаполісах, що фіксують переміщення мільйонів громадян без їх згоди, загрожує праву на приватне життя та свободі пересування. ШІ може стати інструментом стеження, маніпуляції громадською думкою та поширення дезінформації. Показовими, але водночас тривожними прикладами є: алгоритми, що впливають на рішення судів і поліції; рекрутингові програми, які дискримінують жінок. Такі випадки демонструють: відсутність прозорості і контролю веде до системних порушень прав людини. Також постає проблема відповідальності: хто винен, якщо алгоритм порушив чийсь

ЗМІСТ

Вступне слово <i>КІВАЛОВА С.В.</i>	3
<u>Секція № 1</u>	
Захист прав людини: теоретичні та практичні аспекти	
<i>АРАКЕЛЯН М.Р.</i>	
Специфіка правозахисної діяльності в період збройних конфліктів.....	4
<i>БЕХРУЗ Х.Н.</i>	
Актуалізація та результативність дослідження механізмів правового захисту українських біженців в Європейському Союзі в умовах міграційної кризи.....	6
<i>ДАМІРЛІ М.А.</i>	
Перспективи забезпечення прав людини в епоху штучного інтелекту.....	8
<i>СТРЕЛЬЦОВ Є.Л.</i>	
Права людини в контексті сучасного публічного права.....	10
<i>КОНДРАТЕНКО В.М.</i>	
Адміністративно-правові засоби забезпечення праві свобод особи: теоретико-правовий вимір.....	13
<i>TUGYAN T.</i>	
Defending international law: the kantian framework.....	16
<i>СУРІЛОВА О.О.</i>	
Цифрові права людини в контексті збройних конфліктів: новітні виклики.....	20
<i>ЗУБЧЕНКО Н.І.</i>	
Моніторинг гуманітарних програм як інструмент реалізації міжнародних стандартів захисту прав людини під час збройного конфлікту.....	23
<i>КОНОНЕЦЬ О.М., КРИВОНОС С.В.</i>	
Гарантії прав людини під час обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.....	26
<i>ЗВЕРЄВА К.С., ДАЦЬ І.С.</i>	
Захист права власності під час збройних конфліктів: практика ЄСПЛ.....	28
<i>САПАРОВА А.О.</i>	
Право дітей на освіту в умовах війни.....	31
<i>НАДІЄНКО О.І.</i>	
Зловживання правом у договірних сімейних відносинах.....	32
<i>ГОРБАЧОВА К.М.</i>	
Складові елементи держави як механізму забезпечення прав і свобод людини і громадянина.....	35
<i>ПАХЛЕВАНЗАДЕ А.</i>	
Критерії та стандарти доказування злочинів проти прав людини в міжнародних кримінальних трибуналах під час збройних конфліктів.....	37
<i>ГУРТІЄВА Л.М.</i>	
Учасники кримінального провадження з боку сторони обвинувачення на стадії судового розгляду: окремі позиції Верховного Суду.....	39
<i>ДРОНОВ В.Ю.</i>	
Право на спорт у контексті Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року.....	42